

УДК 332.8

ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

*Пакуліна А. А., к.е.н, доцент (ХНУБА),
Пакуліна Г. С., студентка (УкрДАЗТ)*

Мета проведеного авторами дослідження – обґрунтувати пріоритети соціальної політики регіону щодо підвищення якості життя населення. Для оцінки ефективності використання економічного потенціалу регіону авторами пропонується система показників, яка складається з двох підсистем: набору критеріїв, орієнтованих на показники ефективності використання наявних та залучених ресурсів; індикатори цільової ефективності. Ресурсна ефективність оцінюється через показники продуктивності праці, а цільова ефективність визначається за допомогою розрахунків грошових доходів населення і ВВП на душу населення в регіоні. При визначенні якості життя пропонується використовувати систему показників, що відбивають як об'єктивні характеристики (споживання матеріальних благ, тривалість життя, система освіти та ін), так і суб'єктивне уявлення жителів регіону про умови їх життя.

Ключові слова: якість життя, соціальна політика, регіон, вид економічної діяльності, сталий розвиток, управління.

ПРИОРИТЕТЫ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ РЕГИОНА ПО ПОВЫШЕНИЮ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

*Пакулина А. А., к.э.н, доцент (ХНУСА),
Пакулина А. С., студентка (УкрДАЖТ)*

Цель проведенного авторами исследования - обосновать приоритеты социальной политики региона по повышению качества жизни населения. Для оценки эффективности использования экономического потенциала региона авторами предлагается система показателей, состоящая из двух подсистем: набора критериев, ориентированных на показатели эффективности использования имеющихся и привлеченных ресурсов; индикаторы целевой эффективности. Ресурсная эффективность оценивается через показатели производительности труда, а целевая эффективность определяется с помощью расчетов денежных доходов населения и ВВП на душу населения в регионе. При определении качества жизни предлагается использовать систему показателей, которая отражают как объективные характеристики (потребление материальных благ, продолжительность жизни, система образования и др.), так и субъективное представление жителей региона об условиях их жизни.

Ключевые слова: качество жизни, социальная политика, регион, вид экономической деятельности, устойчивое развитие, управление.

PRIORITIES OF SOCIAL POLICY OF THE REGION TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION

*Pakulina A. A., Associate Professor, Cand.Sc. (Econ.) (KhNUCA),
Pakulina H. S., Student (USA of RT)*

The purpose of the research, conducted by the authors - is to substantiate the priorities of social policy in the region to improve the quality of life of the population. To assess the efficiency of using the economic potential of the region, there is a system of indicators, suggested by the authors which consists of two subsystems: a set of criteria aimed at effective use of available and attracted resources; target efficiency indicators. Resource efficiency is assessed through productivity, and target efficiency is determined of calculations of monetary incomes of population and GDP per capita in the region. In determining the quality of life a system of indicators that reflect both objective characteristics (consumption of wealth, life expectancy, education system, etc.) is offered to use, so and the subjective view of the inhabitants of the region the conditions of their life.

Keywords: quality of life, social policy, region, type of economic activity, sustainable development, management.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. В умовах глобалізації економіки та інтеграції бізнес-процесів актуалізувалася потреба пошуку пріоритетів соціальної політики щодо підвищення якості життя населення, ефективних шляхів і способів реалізації соціальних реформ, які сприяють підвищенню якості життя населення

Україні [5, с. 80]. У суспільстві виникла нагальна необхідність обґрунтування оптимальних методів і механізмів вирішення завдань соціальної політики, орієнтованої на підвищення соціально-економічного рівня регіонів, розвиток їх соціальних комплексів, вдосконалення рівня і якості життя населення [7, с. 52]. Сучасна соціальна ситуація в Україні є наслідком складних

соціально-економічних змін попередніх десятиліть, періодів суспільно-політичної нестабільності в країні, відсутність збалансованих ефективних державних рішень, спрямованих на вдосконалення соціального розвитку суспільства. Для досягнення соціального процвітання та економічного прогресу потрібні обґрунтування і практична реалізація активної державної соціальної політики, орієнтованої на підвищення якості і рівня життя населення України [1, с. 136]. Потрібні нові підходи до розвитку суспільства, пов'язані в першу чергу з самою людиною, розвитком її інтелектуального потенціалу, здатністю створювати нові знання, оволодівати новими технологіями [2, с. 263].

Зміни, що відбуваються в Україні, спричинили за собою підвищення ролі регіонів у здійсненні модернізаційних перетворень, розробки і практичного впровадження на рівні регіонів з урахуванням їх можливостей і специфіку механізмів забезпечення якості життя. До факторів, що перешкоджає підвищенню якості життя можна віднести недосконалість законодавства у сфері оцінки і забезпечення якості життя на національному та регіональному рівнях, прийняття державних рішень без врахування думки населення, найчастіше слабку економічну забезпеченість зростання добробуту громадян [3, с. 19].

Виявлення пріоритетів соціальної політики щодо підвищення якості життя населення актуально не тільки з наукової точки зору, але і з позицій практичного використання отриманих результатів: вони можуть бути використані при розробці соціальних програм підвищення якості життя населення в регіоні; акцент на них сприяє економії та оптимальному використанню обмежених ресурсів, що виділяються на розвиток регіонального соціального комплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. Наукові праці P. Baldwin, F. Castles, H. Lampert, T.H. Marshall, G. Therborn, R.M. Titmuss, K. Ostberg, присвячені дослідженню особливостей розвитку та функціонування соціальної держави, типологізації соціальної політики, розробці моделей соціальної політики у різних країнах є найбільш відомими у світовій науці. Вивчення засад соціальної політики як неодмінного атрибуту сучасної держави добробуту, істотних характеристик соціальної політики у різні історичні періоди, особливостей функціонування її в капіталістичному суспільстві, аналізу проблем перерозподільних відносин, соціальної захищеності населення присвячені роботи різних шкіл і течій: A. Elmer, F. Alberoni, S. Marklund, I. Gough, P. Molnader, J. Rawls, A. Sen, P. Svenson. Аналіз праць цих вчених надав можливість осмислення процесів реформування суспільного розвитку і послужив підставою для визначення

стратегії послідовності проведеного нами дослідження.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Українські вчені звернулися до наукового вивчення феномена соціальної політики тільки останнім два десятиліття. Однак тут можна відзначити різноманітні підходи до її структури та змісту. Вивченню загальних проблем побудови державної соціальної політики, а також її регіональних аспектів присвячені роботи таких дослідників, як О.О. Євсєєва, В.І. Куценко, С.Л. Пакулін. Вивчаючи роботи даної групи авторів, нами був зроблений висновок про те, що позиції, викладені у цих роботах, нерідко відрізняються один від одного. Це визначило необхідність сформулювати власну авторську позицію з точки зору системного підходу до вивчення сутності соціальної політики, різних її складових, спрямованих на підвищення якості життя населення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета проведеного дослідження – обґрунтувати пріоритети соціальної політики регіону щодо підвищення якості життя населення.

Вклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В даний час фахівці дають оцінку якості життя з позицій об'єктивних і суб'єктивних показників: об'єктивні показники характеризують ступінь задоволення науково обґрунтованих потреб та інтересів населення; суб'єктивні визначають задоволеність якістю життя з боку самих людей. Виходячи з того, що якість життя є узагальнюючим, сукупним, інтегральним показником, який включає критерії, які в цілому характеризують добробут, цей показник свідчить про досягнутий суспільством на даний період рівні матеріального та духовного споживання.

Категорія «якість життя» розглядається нами як характеристика, що відображає перехід від «споживчого товариства» з пріоритетом матеріальних потреб суспільства з урахуванням задоволення більшого спектру потреб, які мають як кількісну, так і якісну характеристику. В даний час розроблені системи критеріїв, адекватно відображають якісні параметри оцінки життя різних соціальних груп і суспільства в цілому [4, с. 75]. Якість життя характеризується якістю матеріальних благ (їжа, одяг, житло), безпечністю, доступністю медичної допомоги, наявністю достатніх умов для отримання освіти і розвитку здібностей людини, станом природного середовища, стабільними соціальними відносинами в суспільстві, включаючи наявність свободи особистості, вираження думок, вплив громадян на державні і політичні рішення.

Основний метод розрахунку полягає в оцінці коректної кореляції показників між

досягнутими і фактичними значеннями і визначеними та затвердженими у максимальному значенні критеріями, які є поставленою метою для розвитку суспільства. Індекс розвитку людського потенціалу включає основні соціальні показники середньої тривалості життя населення, розвитку освіти, системи охорони здоров'я, показники рівня життя населення. Враховуючи це, індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) можна використовувати в якості узагальненого показника для оцінки ефективності роботи органів державної влади в регіоні [8, с. 317].

Кожен показник, включений у інтегральне поняття якості життя, має конкретне чисельне значення. На конкретні показники визначені нормативи, з урахуванням наявних потреб і ресурсів для їх забезпечення. В даний час система показників включена в загальний механізм державного управління соціальною сферою, є системою інструментів управлінської діяльності органів державної влади, залежить від рівня розвитку ефективності соціальної політики в Україні [6, с. 4]. В процесі реформування всіх сфер суспільного життя актуальною є оцінка соціально-економічного становища населення регіонів України, аналізу базових характеристик життєдіяльності різних соціальних груп. В даний час для вимірювання соціальних умов життя використовуються системи взаємодоповнюючих показників.

Найважливішим показником, який перебуває в тісному зв'язку з показниками якості життя, є показник людського капіталу. Він відображає кількість витрат держави, а також приватних фірм, громадян, які вони виділяють на такі значущі соціальні напрями, як охорона здоров'я, освіта, які розраховуються в розрахунку на душу населення.

Підвищення якості життя населення багато в чому залежить від змісту та основних напрямків соціальної політики як на національному, так і регіональному рівні. При формуванні соціальної політики необхідно орієнтуватися на об'єктивні потреби і вимоги розвитку суспільства, наукового і технічного прогресу, світовий досвід. Вдосконалення соціальної політики, її модернізація має основоположне значення для формування добробуту населення України, підвищення якості його життя.

Для оцінки ефективності використання економічного потенціалу регіону нами була використана система показників, яка складається з двох підсистем: 1) набору критеріїв, орієнтованих на показники ефективності використання наявних та залучених ресурсів; 2) індикатори цільової ефективності. Ресурсна ефективність оцінювалася нами через показники продуктивності праці, а цільова ефективність обчислювалася за допомогою залучення розрахунків грошових доходів населення і ВВП на душу населення в регіоні. Роль

економічної ефективності виражається в зацікавленості регіонів у найбільш раціональному використанні економічних ресурсів, підвищення якості життя населення, зростання регіонального добробуту. Облік результатів взаємодії видів економічної діяльності регіонального соціального комплексу, наявність соціально-економічних внутрішніх зв'язків, що відображають соціальний аспект регіональної ефективності, мають більш значущий ефект у порівнянні з механічною сумою результатів господарської діяльності підприємств на території регіону.

Підвищення ефективності видів економічної діяльності регіонального соціального комплексу повинне забезпечувати підвищення рівня і якості життя населення регіону, сприяти його соціальній безпеці і захищеності. Ефективність регіонального соціального комплексу показує результативність управління, характеризує якість і оптимальність управління, вказує на невикористані можливості, включаючи ресурсне забезпечення економічних процесів у ньому.

Дослідження якості життя населення передбачає аналіз соціальних, економіко-статистичних показників розвиненості життєвого простору жителів регіону.

Якість життя включає в себе показники, що характеризують добробут, здоров'я, освіту, а також показники, що відображають зайнятість населення, якість житлових умов, соціальне забезпечення, якість соціальних послуг і стан загального інтелектуального потенціалу регіону. Дані показники включені в зміст регіональних соціальних програм.

У пріоритетами соціальної політики регіону щодо підвищення якості життя населення є:

- створення умов для поліпшення якості життя сімей з дітьми;
- формування позитивного іміджу сім'ї;
- удосконалення комплексу профілактичних заходів по зниженню рівня смертності, що запобігається, у всіх вікових групах населення;
- збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення очікуваної тривалості життя;
- забезпечення найбільш сприятливих можливостей поєднання виховання дітей з професійною діяльністю, доступність дошкільної освіти;
- розвиток системи державної підтримки сімей, що мають дітей, які залишилися без піклування батьків;
- забезпечення державних гарантій прав громадян на поліпшення житлових умов;
- сприяння регулюванню тимчасової трудової міграції для задоволення потреб регіону в робочій силі, збереження балансу між попитом і пропозицією;

– розширення мережі консультаційних послуг за різними напрямками діяльності регіонального соціального комплексу.

Однією з причин, що ускладнює ситуацію на ринку праці Харківської області, є невідповідність структури пропонованих вакансій (непрестижних і мало оплачуваних) професійному, кваліфікаційному складу громадян, які звернулися до органів з працевлаштування регіону. Пріоритетом соціальної політики регіону в трудовій сфері є створення ефективної системи створення робочих місць. Головне завдання – збереження регіонального кадрового потенціалу.

Важливим напрямом є сприяння зайнятості окремим групам населення, насамперед працевлаштування жінок, які здійснюють догляд за дітьми, інвалідів, молоді та інших категорій населення, які мають нерівні умови на ринку праці. Необхідно концентрувати увагу на вирішенні завдань оптимізації використання трудового потенціалу, так як недооцінка цього фактора є обмежувачем економічного розвитку регіону.

Успішна реалізація регіональних програм сприяє підвищенню якості життя населення Харківської області, задоволення основних соціальних потреб населення, сприяє загальному економічному розвитку регіону. Для сучасного українського суспільства особливого значення набуває проблема соціальної нерівності, особливе місце займають кількісні характеристики соціального розшарування і рівня бідності. Багато фахівців розглядають політику доходів як пріоритетну для соціального розвитку. Підвищення доходів населення веде до розширення попиту і таким чином стимулює зростання виробництва. Але існують соціальні групи населення, які потребують соціальної допомоги та підтримки. Ефективна система соціального захисту дозволяє регіонам вирішувати проблему підтримки неблагополучних сімей, однак благополучні сім'ї також мають потребу в сприятливих соціальних умовах життя. Таким чином, у даних умовах соціальна захист, яка орієнтована на розвиток людського потенціалу, може забезпечити вирішення даної задачі.

Сучасна система соціального захисту в міру свого розвитку стає все більш складно структурованою. Крім удосконалення пенсійного забезпечення, системи соціальної підтримки, заходів соціалізації та реабілітації, здійснюються програми спрямовані на задоволення не тільки життєво важливих потреб, але й на культурний розвиток, відпочинок, дозвілля, отримання освіти, професії, отримання роботи. Соціальний захист в сучасних умовах став дієвим інструментом подолання зростання соціальної нерівності, поглиблення процесу соціальної диференціації населення. Створення всім громадянам прийнятних умов життя відповідно до вимоги соціальних норм сприяє зростанню рівня життя,

підвищенню якості життя населення, загальному зростанню добробуту суспільства. Розвиток системи соціальної підтримки населення пов'язується нами з необхідністю підтримання певного рівня добробуту населення, вдосконалення системи соціального захисту, створенням нових можливостей для розвитку людського капіталу – страхування та профілактики соціальних ризиків, розвитком нових елементів соціальної підтримки населення. Пріоритетами соціального захисту населення є державна політика соціальної підтримки, яка здійснюється в рамках диференційованих різнопланових видів матеріальних виплат і надання соціальних послуг.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку.

1. Підвищення якості життя населення розглядається нами як стратегічна мета розвитку Харківської області. Стратегічна мета довгострокового розвитку Харківської області – забезпечити збереження її провідної ролі в українській економіці як необхідної основи для підвищення якості життя населення, підвищення добробуту населення, зменшення бідності.

2. Сталий соціально-економічний розвиток Харківської області можливий лише на основі активної політики щодо розвитку людського капіталу: поліпшення сукупних показників освіченості населення, тривалості життя, соціальної безпеки, стану здоров'я, екологічного стану. Досягнення збалансованості в соціальному розвитку сприяє досягненню соціальної стабільності, підвищенню якості життя населення регіону.

3. При визначенні якості життя доцільно використовувати систему показників, що надають як об'єктивні характеристики (споживання матеріальних благ, тривалість життя, система освіти та ін), так і суб'єктивне уявлення жителів регіону про умови їх життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Пакуліна А.А. Ефективна реалізація інвестиційного потенціалу соціальної сфери / А.А. Пакуліна // Економічний простір. – Збірник наукових праць. – № 73. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2013. – С. 134-144.

2 Пакуліна А.А. Інновації в управлінні соціальним комплексом / А. А. Пакуліна // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Вип. 41. – Х. : УкрДАЗТ. – 2013. – С. 261-266.

3 Пакуліна А.А. Підвищення ефективності інвестування соціальної сфери / А.А. Пакуліна // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Випуск 7(2). – Дніпропетровськ: ДНУ, 2013. – С. 16-21.

4 Пакуліна А.А. Стратегічне планування розвитку соціальної сфери мегаполісу /

А.А. Пакуліна // Економічний простір. – Збірник наукових праць. – № 72. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2013. – С. 73-81.

5 Пакуліна Г. С. Механізм формування і використання потенціалу соціально-домінантного розвитку територій [Текст] / Г. С. Пакуліна // Соціально-економічні трансформації сучасного світу : матеріали наук.-практ. конф. виклад., аспір. і студ. НУ «ЮАУ ім. Я. Мудрого», 15 травня 2013 р. / за ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. – С. 80-82.

6 Пакуліна Г.С. Процес моделювання розвитку соціально-економічних систем / Г.С. Пакуліна, О.О. Топчій // Materiály VIII mezinárodní vědecko – praktická konference [«Efektivní nástroje moderních věd – 2012»] (27 dubna – 05 května 2012 roku). Díl 12. Ekonomické vědy. – Praha : Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2012.– S. 3-5.

7 Пакуліна Г.С. Регулювання розвитку соціально-значущих видів діяльності регіональної економіки / Г.С. Пакуліна // Materiały X Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji [«Kluczowe aspekty naukowej działalności – 2014»] (07 - 15 stycznia 2014 roku) po sekcjach: Ekonomiczne nauki. Volume 5. Ekonomiczne nauki. – Przemysł : Nauka i studia, 2014. – S. 51-54.

8 Пакуліна Г.С. Формування сучасної нормативно-правової бази регулювання соціальних відносин та приведення її у відповідність до європейських стандартів і нормативів [Текст] / Г.С. Пакуліна // [Актуальні проблеми юридичної науки і практики] : Тези доповідей та наукових повідомлень учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції (10-11 грудня 2012 р., Україна, м. Харків) ; НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – Харків, 2013. – С. 316-317.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 352.075

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ ПРОФІЛІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОСАД ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Шумська Г. М., к.е.н., доцент (ХНЕУ ім. С. Кузнеця)

У статті виявлено проблемні аспекти розробки профілів професійної компетентності посад державних службовців у регіональних органах державної влади, а також розроблено рекомендації щодо удосконалення процесу реалізації їх кадрової політики шляхом використання цих профілів. Автором здійснено апробацію процесу розробки профілю професійної компетентності на прикладі посади «завідувач сектора кадрової роботи» у Департаменті соціального захисту населення Харківської обласної державної адміністрації.

Ключові слова: регіональні органи державної влади, державні службовці, компетентність, профілі професійної компетентності посад, реалізація кадрової політики.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗРАБОТКИ ПРОФИЛЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ДОЛЖНОСТЕЙ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В РЕГИОНАЛЬНЫХ ОРГАНАХ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ

Шумская А. Н., к.э.н., доцент (ХНЕУ им. С. Кузнеця)

В статье выявлены проблемные аспекты разработки профилей профессиональной компетентности должностей государственных служащих в региональных органах государственной власти, а также разработаны рекомендации по усовершенствованию процесса реализации их кадровой политики путем использования этих профилей. Автором осуществлена апробация процесса разработки профиля профессиональной компетентности на примере должности «заведующий сектора кадровой работы» в Департаменте социальной защиты населения Харьковской областной государственной администрации.

Ключевые слова: региональные органы государственной власти, государственные служащие, компетентность, профили профессиональной компетентности должностей, реализация кадровой политики.